

Propter quod merito Glossa ibi dixit, constitutionem illam ludibrio esse, si ita eam interpretemur. Et sane qui attente ponderaverit illa prima verba textus: *Eos, qui propriæ temeritatis audacia, non sine contemptu clavium Ecclesiæ, etc.*, facile intelliget, non esse posita propter unum vel alium hominem, qui tanquam organum ab alio motum et fortasse coactum, cadaver terræ mandat, sed propter eos, qui sua auctoritate et imperio excommunicatum in cœmeterio sepelire faciunt; illi enim et in morali proprietate, et in rigore juris sepelire dicuntur, juxta textum in cap. Mulieres, § Illi vero, de Sentent. excom. Nam, licet ibi sit sermo de alio delicto violenter percutiendi clericum, ratio tamen universalis est, scilicet: *Cum is committat vere, cujus auctoritate vel mandato delictum committi probatur.* Non opinor tamen verbum illud extendendum, ultra mandantes et exequentes; hi enim comprehenduntur, si per alias particulas non excusentur; illi vero, qui solum comitantur funus, vel etiam qui cantant, et crucem, aut lumina dederunt, ibi non comprehenduntur, quia illi revera non sepeliunt cum proprietate, etiamsi aliquando vulgari et translata significatione ita loquamur.

11. Imo ulterius opinor non comprehendere cooperantes remote, cujusmodi censeri possunt fodientes sepulchrum, si postea sua opera cadaver in illud non inferant, nec terra operiant; item suis humeris deferentes cadaver usque ad Ecclesiam; item consulentes vel favorem aliquem dantes; non enim opinor hos omnes incurrere hanc excommunicationem, quia proprie dici non possunt sepelire, et non oportet pœnalem canonem extendere ad omnes fautores vel cooperatores, quando auctor ejus id non exprimit, neque ex verbis illius satis colligi potest. Unde multo minus extendenda est hæc pœna ad eos, qui positive non cooperantur, sed tantum non impediunt, etiamsi possint et debeant, licet nonnulli Canonistæ oppositum teneant ob cap. Quantæ, de Sentent. excom., ubi dicitur: *Eos delinquentibus favere interpretamur, qui, cum possint, manifesto facinori desinunt obviare.* Sed, licet fateamur hujusmodi non impediunt aliquo modo favere, moraliter loquendo, negamus tamen omnes faventes hanc excommunicationem incurrere, nisi ita favent, ut auctoritatem præbeant, et sint quasi auctores delicti. Neque obstat, quod in eodem cap. Quantæ, dicitur agentes et consentientes pari pœna plectendos esse, tum quia in pœnis

humanis semper pendet ex voluntate legislatoris, quod actu ita extendatur pœna, quæ voluntas ex verbis legis colligenda est; quod autem feratur solum in agentes, non est sufficiens argumentum, ferri etiam in consentientes; et ideo in illo textu facta est illa extensio specialiter in delicto violentæ percussionis clerici; tum etiam quia ibi Glossa per consentientes intelligit eos, qui cooperantur præstando auctoritatem, quamvis illa expositio non videatur illi textui accommodata, quia omnes non impediunt, cum possint, consentientes ibi appellantur, cum tamen non semper cooperentur, neque auctoritatem præbeant; tamen ad rem, de qua agimus, esset illa interpretatio sufficiens.

12. *Objectio.* — *Confirmatio.* — *Objectionis solutio.* — *Confirmatio enodatur.* — Dices: omnes illi, qui cooperantur funeri, propriissime dici possunt sepelire cadaver, quia ut quis dicatur sepelire, non est necesse, ut totam actionem sepeliendi faciat, aut totaliter, sed satis est, quod vel partem ejus faciat, vel partialiter concurrat; nam si duo, v. gr., se mutuo juvantes accipiant corpus defuncti, et in sepulchrum immittant, et terra cooperiant, uterque sine dubio manet excommunicatus, et tamen neuter est causa totalis, sed partialis; ergo similiter, qui tumultum effodit, vel corpus defert, etc., excommunicati erunt; nam etiam hi habent concursum partialem; ergo etiam erunt excommunicati; nam actus sepeliendi revera videtur includere has omnes actiones, videlicet deferre corpus, aperire sepulchrum, etc.; ergo qui facit quancumque partem hujus actus, partialiter sepelit, quod satis est, ut sepelire dicatur, et consequenter, ut excommunicationem incurrat. Et confirmatur; nam omnes hi participant in crimine cum eo, qui principaliter excommunicatur; sed omnes participantes in crimine eandem excommunicationem incurrunt juxta cap. Nuper, de Sentent. excom.; ergo. Ad argumentum respondetur, revera id esse probabile saltem de illo duplici modo concurrendi, fodiendo sepulchrum et deferendo cadaver; nihilominus tamen respondeo, illas actiones, licet sint antecedentes et necessariae ad actum sepeliendi, esse tamen valde remotas, et non includi in ipso actu proprio sumpto, ideoque satis etiam probabiliter excusari ab hac pœna, seu excludi a rigorosa significatione verbi sepeliendi, ad quam lex pœnalis limitanda est. Ad confirmationem respondetur, æquivocationem in ea committi, nam excom-

municatio in participantes, de qua est sermo in cap. Nuper, non incurritur, donec principalis delinquens excommunicationem incurrit; nam debet esse illa participatio cum excommunicato, et ideo necesse est, ut supponatur aliquis excommunicatus, cui alius postea in crimine communicans excommunicetur, ut aperte declaratur in cap. Si concubina, de Sentent. excom. At vero in nostro casu hi, qui participare dicuntur in crimine sepeliendi excommunicatum in loco sacro, cooperantur crimini ante excommunicationem contractam; hoc autem modo non omnes participantes in crimine cum principali delinquente incurrunt semper eandem excommunicationis pœnam jure latam, nisi in ipso jure sufficienter declaretur, quod in præsentibus non fit.

13. *Quorundam dictum improbat.* — Ultimo circa hanc excommunicationem advertendum est, eandem in particulari esse latam in cap. 2 de Hæret., lib. 6, contra eos, qui hæreticos vel fautores eorum scienter præsumunt Ecclesiasticæ tradere sepulturæ, quam eodem modo et cum eisdem limitationibus intelligendam censeo. Additur tamen ibi duplex gravamen in hæreseos detestationem: unum est, ut qui hæreticum sepelivit, absolutionis beneficium non mereatur, nisi propriis manibus publice extumulet et projiciat hujusmodi corpus damnatum. Per ultimum autem verbum videtur hoc limitandum ad eos, qui per publicam sententiam de hæresi damnati sunt; nam solum illi videntur in rigore dici damnati, et quando in illo textu illa limitatio non esset adhibita, ex vi Extravagant. *Ad evitanda*, nunc esset adjicienda. Et cum eadem intelligendum est aliud gravamen, quod locus ille perpetuo careat sepultura, ita ut amplius expiari aut reconciliari non possit, quod ego intelligo de loco proprio et adæquato, non de toto templo, quia pœnæ restringendæ sunt. Nonnulli vero extendunt illam excommunicationem ad eos, qui sepeliunt hæreticum etiam extra locum sacrum, si cum aliis solemnitatibus et cæremoniis Ecclesiasticis illum sepeliunt. Quod sentit Antonin., 3 part., tit. 24, cap. 5; Angelus, *Excommun.* 7, casu 28, et verb. *Hæreticus*, § 19; et Sylvest., *Excommunicatio* 9, n. 58, quamvis non satis clare. Oppositum tamen probabiliter censeo, quia pœnæ restringendæ sunt, et illa simpliciter loquendo non est Ecclesiastica sepultura. Item, quia textus addens, quod locus ille perpetuo careat sepul-

tura, supponit illum ad illud munus deputatum esse. Et ita sentit Ledesma, 2 part. 4, quæst. 26, art. 1, excom. 27. Adde denique, eos qui hanc excommunicationem majorem incurrunt, sepeliendo excommunicatum in loco sacro, non incurrere simul aliam excommunicationem minorem, quam diximus incurri jure ordinario propter hanc communicationem cum excommunicato, quia per hoc speciale jus commutata videtur excommunicatio minor in majorem, vel ita aucta, ut ex minore major sit effecta; non vero est multiplicata excommunicatio, quia nulla est necessitas ita interpretandi aut multiplicandi censuras, maxime cum locum etiam hic habeat vulgatum principium de restringendis odiis potius quam amplificandis.

Excommunicatus defunctus privatur omni honore Ecclesiastico, qui in tumulatione fieri solet. Secunda conclusio.

14. Secundo principaliter dicendum est, ratione excommunicationis privari defunctum omni honore Ecclesiastico proprio fidelium. Hæc assertio sequitur ex præcedente, tum quia hujusmodi honor totus ordinatur ad Ecclesiasticam sepulturam, tum etiam quia hæc est quædam moralis communicatio cum defuncto. Unde hic etiam locum habet illud principium, ut cui non communicavimus vivo, non communicemus defuncto. Et præterea sunt de hac re aliqua jura, ex quibus hoc in particulari sumi potest; dicitur enim in cap. Placuit, 23, quæst. 5, *pro iis qui voluntarie sibi mortem violentam inferunt, nullam esse in oblatione commemorationem faciendam, neque cum Psalmis ad sepulturam eorum cadavera deducenda.* Ubi Glossa intelligit hujusmodi peccatorum corpora non esse donanda Ecclesiastica sepultura, sed canina (ut ipsa loquitur), et ideo etiam præcipitur, ut talia corpora sine Ecclesiastico honore ad talem sepulturam deferantur, quoniam hoc est veluti consequens ad illud. Contingit quidem interdum aliquem privari pompa funeris Ecclesiastica, licet non privetur Ecclesiastica sepultura, ut apparet ex cap. Super eo, de Raptoribus; e converso tamen nunquam aliquis privatur Ecclesiastica sepultura, quin prædicto etiam honore consequenter privetur; nam indecens valde est, ut ad locum profanum, et sepulturam quodammodo communem cum bestiis, cum pompa funebri corpus deferatur. Quod maxime verum habet, quando

illa privatio sepulturæ fit ex vi censuræ excommunicationis, propter generalem privationem communicationis, quam etiam respectu defunctorum talis censura includit.

15. *Clerici non possunt pro defunctis excommunicatis eleemosynas recipere aut oblationes offerre.* — Præterea prohibentur clericis oblationes seu eleemosynas pro excommunicatis accipiant, cap. Sacris, et cap. A nobis 2, de Sentent. excom., nimirum, quia nullum Ecclesiasticum obsequium eis impendendum est; si enim clerici possent corpus excommunicati comitari, possent etiam eleemosynam aliquam ob eam causam accipere. Adde præterea non solum sacerdotes non debere hujusmodi cultum seu honorem exhibere excommunicatis, verum etiam nec laicos; nam, licet curatio funeris et pompa exequiarum magis sint solatio vivorum, quam subsidia mortuorum, ut dicitur in cap. Animæ, 43, quæst. 2, nihilominus in pœnam excommunicati vult Ecclesia, ut hoc etiam solatio viventes priventur; quoniam id non fit sine aliquo honore, et ideo nec sine aliqua communicatione cum excommunicato. Est tamen discrimen; nam, si clerici exhiberent propriam funeralem curam juxta Ecclesiæ morem, esset illa communicatio in divinis cum excommunicato, atque adeo ex genere suo grave peccatum; honor vero alius exhibitus a laicis tantum esset civilis et humana communicatio, de cujus ratione et gravitate postea dicturi sumus.

16. *An clerici, hunc honorem excommunicatis impendentes, irregulares fiant.* — Hic vero dubitari posset, an clerici exhibentes excommunicato hunc honorem irregulares fiant, per cap. Super eo, de Raptor., ubi de presbyteris et clericis, qui sepulturæ raptoris, de quo ibi est sermo, interesse vel eleemosynas accipere attentaverint, dicitur: *Ordinis sui damnum irrecoverabiliter patiantur.* Respondetur breviter nullam propter hoc delictum latam esse irregularitatem, quia in aliis juribus non habetur, et ex illo non probatur, quia neque illa pœna videtur irregularitas, quæ ipso jure incurratur, sed depositio vel suspensio perpetua per Episcopum imponenda, ut ibi notat Abbas, num. 2, et illa pœna specialis est in eo casu de raptoribus, in odium illius delicti; et ideo non est ad alios casus extendenda.

DISPUTATIO XIII.

DE QUINTO EFFECTU EXCOMMUNICATIONIS, QUI EST PRIVATIO SEU INHABILITAS AD ECCLESIASTICA BENEFICIA PERCIPIENDA, VEL EORUM FRUCTUS.

Haecenus diximus de privatione spiritualium honorum, quæ ad internum animæ commodum propinquius spectare videntur; nunc dicendum est de aliis bonis spiritualibus externis, et quæ aliquod temporale commodum habent annexum, qualia sunt beneficia Ecclesiastica, et fructus eorum, de quibus hic dicemus, prius de beneficiis, deinde de fructibus eorum.

SECTIO I.

Utrum per excommunicationem fiat aliquis incapax beneficii et dignitatis Ecclesiasticæ.

1. *Excommunicatus non privatur beneficiis jam obtentis.* — *Potest autem ob nimiam contumaciam illis privari.* — Quæstio hæc intelligi potest, vel de beneficiis obtentis ante excommunicationem, vel in futurum obtendis. De prioribus, certum est, ligatum excommunicationis censura non privari ipso facto beneficiis, quæ antea possidebat, et consequenter nec fieri inhabilem ad retinendum beneficium antea legitime obtentum; nullo enim jure hujusmodi pœna excommunicato imposita est, imo in multis juribus oppositum supponitur. Primo in iis, quæ privant excommunicatum fructibus beneficii, quæ postea afferemus; illa enim supponunt adhuc manere dominum beneficii, ut notant Doctores, et colligitur ex textu in cap. Pastoralis, § Verum, de Appel. Item in illis, quæ ob nimiam contumaciam seu perseverantiam in excommunicatione jubent excommunicatum privari beneficiis, ad quod citatur cap. Rursus, 44, q. 3. Sed ibi solum dicitur: *Si intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox postea penitus audiatur.* Inde vero colligunt Doctores posse hujusmodi excommunicatum in eo casu privari omnibus beneficiis suis, saltem quando pro crimine excommunicatus est, ut patet ex Innocent. in c. Cum bonæ, de Ætat. et qualit., et sumi potest ex Glossis ult. in c. Cum contumacia, de Hæret., in 6, et in cap. Contingit, de Dolo et contum., quas ad hoc citat Sylvest., verb. *Excommunicatio*, 3, num. 1, § 9, licet satis obscure lo-

quantur. Solet autem objici contra hoc c. Cum bonæ, de Ætat. et qualit. Sed ibi non est sermo de excommunicatione, sed de suspensione, et ideo suo loco illud interpretabimur.

2. *Collatio beneficii excommunicato facta est invalida.* — Omissis ergo beneficiis prius obtentis, de iis quæ durante excommunicatione obtineri possent, prima et generalis regula est, excommunicationem ita reddere personam inhabilem ad Ecclesiastica beneficia, ut collatio ei facta durante excommunicatione omnino sit invalida. Hæc est communis, et satis expresse declarata in cap. Postulastis, de Cleric. excom. ministrant., ubi non solum dicitur excommunicatis non posse Ecclesiastica beneficia conferri, sed etiam eos non posse illa licite retinere, *quia ea non fuerunt canonice consecuti.* Quæ verba aperte significant eos non fecisse sua illa beneficia, et ideo diverso modo loquuntur jura de beneficiis ante excommunicationem obtentis; nam de illis solum dicunt non posse excommunicatum recipere aut retinere fructus eorum; hic autem de ipsismet beneficiis hoc asseritur. Ratio vero seu congruentia hujus pœnæ fuit, quia excommunicatus est suspensus ab omni officio Ecclesiastico, ut supra ostensum est; ergo merito fit inhabilis, ne tunc possit beneficium accipere, quod propter officium præcipue confertur, ut in simili argumentatur Pontifex in cap. Si celebrat, de Cleric. excom. ministrant. Atque hæc est communis doctrina Theologorum in 4, dist. 18. Specialiter Richard., art. 7, quæst. 4; Palud., quæst. 4; Antonin., 3 part., tit. 24, cap. 76; Soto, dist. 22, quæst. 1, art. 4. Conveniunt jurisperiti in dicto cap. Postulastis, et in dicto § Verum, et aliis locis, quæ notat Covarr., in cap. Alma, part. 1, § 7; et Navarr., cap. Si quando, de Rescript., except. 9, et in Summ., cap. 27, num. 21. Atque hinc colligunt omnes, etiam post absolutionem a censura, non posse aliquem obtentum beneficium licite retinere, nisi fiat nova collatio, vel legitima dispensatio, quæ illi æquivalet, quia per solam absolutionem non potest convalescere collatio, quæ nulla fuit. Et consequenter fit, ut nec fructus talis beneficii retinere possit, si eos suscipit; idque duplici titulo, scilicet, et quia excommunicatus illos accepit, et quia beneficium non erat suum; quo titulo tenebitur restituere hos fructus, etiamsi post absolutionem a censura illos accepit.

3. *Beneficii collatio excommunicato facta, etiamsi suam excommunicationem ignoret,*

est invalida. — Quæ omnia locum habent licet excommunicatus bona fide beneficium acceperit, aut suam excommunicationem ignorans, aut probabiliter putans se esse ab illa absolutum, quia ignorantia, quamvis excuset a nova culpa, et consequenter a nova pœna et maxime a nova censura, juxta cap. Apostolicæ, de Cleric. excomm. ministrant., non tamen dat valorem actui, alias invalido, neque impedit effectum provenientem ex priori censura legitime imposita, qui est quasi pœna illius peccati, pro quo prior excommunicatio lata fuit, a quo proinde pœna excusare non potest ignorantia, quæ in beneficii collatione intervenit. Quæ sententia videtur mihi certa, et eam esse communem Doctorum affirmat Covarruvias, sup., num. 3, et Rebuffus, in dicto cap. Postulastis, num. 62. Abbas dicto cap. Pastoralis, § Verum, num. 15, contra Gloss. ibi cum alia Glossa in dict. cap. Apostolicæ. Existimo tamen aliter esse in hoc sentiendum, loquendo de ipso beneficio, aliter de fructibus perceptis et consumptis; nam beneficium omnino retineri non potest; circa fructus autem nonnulla distinctione utendum est. Nam in primis, si ratione beneficii aliquid officium, vel ministerium eadem bona fide exercuit, juste potest conveniens stipendium, seu congruam sustentationem pro ratione sui operis ex fructibus beneficii accipere, quia in re ipsa Ecclesiæ inservit, ratione cujus operis dignus est congrua sustentatione, maxime cum bona fide id fecerit; et deinde, si præter congruum stipendium plures fructus accepit, et bona fide illos consumpsit, neque inde factus est ditior, non tenebitur aliquid restituere, quia neque ratione acceptionis, cum bona fide acceperit, et absque culpa, nec ratione rei acceptæ, cum jam illa non extet, neque in se, neque in illa, quæ loco illius permaneat. Extra hos vero casus manifestum est, ignorantiam seu bonam fidem acceptionis non excusare ab obligatione restituendi id, quod sine vero titulo acceptum est.

Nonnulla dubia pro præcedentis assertionis declaratione enucleantur.

4. *Primum quid nomine beneficii in assertionem intelligatur.* — Supersunt vero nonnulla dubia necessaria, ut assertio proposita exacte explicetur. Primum est, quid nomine beneficii Ecclesiastici in præsentem intelligentum sit. Et præcipua difficultas de pensio-